

TERRITORIES MUSICALS
JUVENILS

R. Alexis Rodríguez Suárez

Investigador del projecte «Les organitzacions juvenils
latinoamericanes a Catalunya»
BARCELONA _ CATALUNYA

L'AUTOR

Alexis Rodríguez Suárez és llicenciat en Antropologia per la Universitat Autònoma de l'estat de Morelos (Mèxic). Ha realitzat investigacions en el camp de les cultures juvenils i desenvolupa una tesi doctoral sobre les identitats juvenils i la música.

Els joves i la identitat musical

Del catàleg Tipo⁽¹⁾ a l'iPod: evolució de la manera d'escoltar música a través de les noves tecnologies

FOTO: ALEXIS RODRÍGUEZ

«M'agrada el *heavy metal*, m'agrada el *hardcore*, m'agrada Patrick Miller i també m'agrada el *grunge*, m'agrada la Maleïda, m'agrada la Lupita i escolto els Magneto quan hi ha la meva novieta.»

CAFÉ TACUBA⁽²⁾, *El Xai*

Aquest article ofereix algunes reflexions que emergeixen d'una selecció d'entrevistes biogràfiques que formen part del treball de camp de la meva investigació doctoral sobre joves, gust musical i identitat⁽³⁾. L'objectiu general de la meva investigació és estudiar les pràctiques musicals i l'oci nocturn d'alguns joves de la ciutat de Barcelona i Trojmiasto⁽⁴⁾, així com les identitats culturals que s'hi generen. Aquest estudi té la pretensió d'incloure, en l'anàlisi, els efectes dels processos de mobilitat o de migració en els relats biogràfics i en el gust musical d'aquells joves que han experimentat algun d'aquests fenòmens. El focus temàtic és el consum musical i la conformació de grups o comunitats del gust o emocionals, al voltant de les músiques o dels llocs musicals compartits, tant en les relacions simbòliques (significats compartits) que es creen dins del grup, com en les relacions que s'estableixen en relació amb altres grups i contextos socioculturals.

This article offers a number of reflections generated by a selection of biographical interviews that form part of the fieldwork in the research for my doctoral thesis, on young people, musical taste and identity⁽³⁾. The general objective of my research is to study musical practices and night-time leisure activities amongst young people in Barcelona and Trojmiasto⁽⁴⁾, as well as the cultural identities generated. The study takes into account the effects mobility and migration processes on these life stories and on the musical tastes of young people that have experienced these phenomena. Thematically, the focus is on consumption of music and the formation of groups or communities with similar tastes or feelings about music or venues they have in common. This concerns both the symbolic relations (shared meaning) created within the group and the relations established with other groups and sociocultural contexts.

El treball de camp s'ha confectionat al llarg d'una mica més de dos anys, amb una observació participant, amb grups de discussió i amb un important corpus d'entrevistes en profunditat a joves melòmans —i d'altres que no ho són tant—, músics i diferents professionals de l'oci juvenil per als quals la música és un element central.

Malgrat que l'anàlisi dels materials etnogràfics està encara en procés, en les pàgines següents espero ser capaç de plantejar algunes idees bàsiques, prenent com a punt de partida una part del treball de camp fet a Barcelona. Sobretot m'interessaria tractar, d'una banda, la creació de llocs musicals a través de les pràctiques i de les maneres de viure la ciutat i, de l'altra, reflexionar sobre els canvis en les maneres d'escoltar, descobrir i compartir el gust per la música, relacionant aquestes pràctiques amb l'arribada de les noves tecnologies i els canvis en els canals de difusió de la música.

Història de vida musical: la banda sonora de la meva vida

Les entrevistes que, primordialment, generen les reflexions que presentaré a continuació són entrevistes que jo anomeno *històries de vida musical*. Es tracta d'una sèrie d'entrevistes temàtiques que proposen fer un recorregut per les biografies i pel procés de sociabilització musical, tant en el sentit dels inicis de les experiències amb la música, donats per l'entorn familiar, escolar i per la cultura popular del lloc d'origen, com després, en el descobriment del gust musical

(1)

Tipo és l'acrònim de Tienda Postal, una botiga en línia de música.

(2)

Reconeguda banda musical mexicana que experimenta amb músiques populars mexicanes i pop-rock.

(3)

Tesi doctoral inscrita a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, per a la qual he disposat d'una beca predoctoral atorgada per l'AGAUR, amb el programa FI.

(4)

Trojmiasto és el nom en polonès que rep el conglomerat de les tres ciutats septentrionals: Gdansk, Sopot i Gdynia.

personal i l'afiliació a un grup de gustos similars, amb els consegüents llocs musicals de trobada.

Abans de presentar alguns conceptes bàsics que guien aquest treball, dedicaré un moment més a explicar com s'estructuren i es construeixen aquestes històries de vida musical. Les històries de vida musical són relats biogràfics en els quals demanem als informants que recordin els primers sons de la seva infantesa. Quins són els teus primers records musicals? S'escoltava la ràdio a casa? Recordes quina música escoltaven els teus pares? Són preguntes que ens dibuixen un panorama familiar on s'entenen les maneres com el nen o la nena aprèn a relacionar-se amb la música o amb l'absència d'aquesta, així com amb el gust musical dels pares i la influència que aquests han pogut tenir després en la conformació del seu gust personal.

Seguim el relat centrant-nos, aquest cop, en el procés de conformació del gust musical personal i les seves implicacions en la vida social i del grup de pares que podien o no compartir l'elecció musical dels nostres informants. Recordes el primer disc, cinta o CD que vas comprar? Els teus amics també el tenien? A través d'aquestes preguntes intentem rastrejar les formes relacionals de l'ús de la música, així com els significats i tradicions que s'hi construeixen. I també indaguem els canals de descobriment i la circulació de nous sons i grups, que estan lligats a les pràctiques de consum i ús de la música.

Aquestes biografies musicals són un pretext per acostar-nos als processos de conformació d'identitat, movent-nos entre l'àmbit individual i el col·lectiu, però també per entendre de quina manera es generen i es gestionen els canvis en les pràctiques culturals, en aquest cas relacionades amb la música, i quines són les conseqüències que en podem extreure. Hem creat una mena de bandes sonores de trajectòries vitals, on els sons representen algunes vegades canvis socials, en altres moments emocionals, però sempre situats en un lloc i en un moment de l'experiència d'una persona.

A continuació presentarem alguns fragments d'aquestes bandes sonores vitals. Els exemples que utilitzaré aquí s'extreuen de les històries de vida musical de joves que viuen a Barcelona. Ens trobarem amb joves de generacions, orígens, professions i identitats diferents, que tenen en comú un interès per la música que pot ser expressat de manera diferent. Tal com faria un discjòquei amb la música, jo intentaré anar barrejant i combinant fragments de les seves històries, mirant de concatenar un relat dividit com un àlbum en sis títols o pistes que serveixin per observar algunes maneres d'emprar i d'escoltar la música.

Els protagonistes

Els autors de les bandes sonores vitals que presento aquí són quatre nois i dues noies.

La Paula té disset anys, està acabant l'institut, és de Barcelona i ha rebut grans influències musicals del seu pare.

L'Álvaro té vint-i-nou anys, està fent un postgrau de màrqueting electrònic, és originari d'un poble del sud d'Espanya, fa tres anys que viu a Barcelona i encara que el rang del seu gust musical és molt ampli, el defineix tenir una tendència bastant *friqui*.

El Miquel té vint-i-nou anys també, ha seguit una formació vinculada a la música que ha passat del conservatori a l'ESMUC⁽¹⁾, és originari d'un poble proper a Barcelona, però ara viu a Barcelona ciutat.

El Francesc de disset anys, està acabant l'institut, va néixer

a Barcelona i, encara que els seus pares mai es van interessar per la música, ha trobat en el seu germà més gran una influència de la qual ara s'ha emancipat.

L'Eva de vint-i-set anys, viu a Barcelona des de fa tres anys, és originària d'un poble del sud d'Espanya i va arribar a aquesta ciutat per cursar un postgrau de disseny editorial i a la recerca d'horitzons amb més oportunitats laborals.

I, finalment, el Lluc, que té vint anys, va arribar d'Argentina amb la seva família el 2001, està estudiant un cicle formatiu en producció audiovisual i intenta treure a la superfície la seva banda de rock progressiu.

⁽¹⁾ Escola Superior de Música de Catalunya.

Les cintes del pare

L'entorn familiar té una influència innegable en el despertar musical de la majoria dels joves, tant si dins de l'entorn familiar la música era important i els pares o germans grans tenien un especial interès per la música, com si això no passava. En canvi, sí que podem trobar diferències en el procés de sociabilització musical entre aquells que tenien pares interessats en la música respecte d'aquells que no; aquests primers mostren més d'hora un interès en l'educació musical i en el fet d'assistir als concerts.

«Els meus pares estan separats des que tinc tres anys. A casa de la meva mare no recordo escoltar música, potser la ràdio, però amb el meu pare, sí que recordo molt Depeche Mode, Talking Heads, David Bowie, Peter Gabriel [...]. Em va portar a un concert [de Peter Gabriel] de molt petitona, que em va fascinar perquè hi havia com un escenari rodó i baixava en una bola de plàstic, no ho sé... tenia com a nou o deu anys i estava al Palau Sant Jordi. Va ser ell qui em va portar als meus primers concerts.» PAULA

Més endavant, amb l'edat, tots els joves han anat transformant els seus usos musicals, passant moltes vegades d'un ús utilitari de la música a un amb un sentit estètic més conscient, tal com l'ha definit un dels nois entrevistats. Moltes vegades aquest primer pas en el desenvolupament dels usos musicals diferenciats es dona per influència dels germans grans i sempre utilitzant com a matèria primera la música i els sons dels pares.

«[...] quan un té un germà gran, sempre té influències». FRANCESC

«Crec que jo vaig voler tenir la meva col·lecció de música per imitació del meu germà gran.» MIQUEL

Quan no es tenen germans grans o altres influències diferents dels pares, el gust musical diferenciat respecte al dels pares es va construint al mateix temps que s'amplia el cercle social. El primer nou espai de convivència és l'escola, encara que moltes vegades l'ús de la música no hagi tingut una

importància específica en les activitats d'oci i d'estil de vida. És en aquest primer espai social on es comencen a negociar els significats i els sentits dels sons i del que s'escolta, al mateix temps que es va construint la individualitat, es generen els eixos a través dels quals es defineix el grup social propi i el dels altres. També és possible començar a palpar la influència del consum televisiu dels nens i les nenes, i la manera com van aprenent a conèixer sons, significats i a dirigir les seves eleccions.

«La música que jo escoltava a primària, ja que primer no controles gaire la música que escolten els altres; normalment escoltes el que se sent a casa, però és veritat que amb uns amics ens agradava un grup de rock català que es diu Els Pets, els escoltàvem molt i ens sabíem les cançons, però a part d'això, escoltava el que hi havia a casa.» PAULA

«Quan va venir Green Day, gairebé tots els meus amics hi van anar i hi havia molta gent a qui no els agradava, però era com un esdeveniment social, encara que jo no hi vaig anar.» FRANCESC

La cinta de la vergonya

La influència dels mitjans i de les formes personals de gestionar-se respecte d'aquests emergeixen en les bandes sonores, de manera molt clara, en les decisions de compra

L'ENTORN FAMILIAR TÉ UNA INFLUÈNCIA INNEGABLE EN EL DESPERTAR MUSICAL D'UNA PART SIGNIFICATIVA DELS JOVES

L'allau de nous mecanismes per a reproduir i escoltar música ha permès que les generacions anteriors a l'arribada d'Internet també hagin modificat la seva manera d'escoltar música.

DANI CODINA

dels primers àlbums, cintes o CD. Queda clar que hi ha un aprenentatge que es construeix a poc a poc i que va definint un estil propi més o menys conscient i selectiu davant d'uns inicis poc experts, en què es reconeix que la influència dels mitjans tenia un pes específic.

«El primer CD que em vaig comprar va ser el de la Chenoa (tenia onze anys) perquè seguia el programa i a més me'n recordo d'haver anat a la botiga; demanar-lo i esperar, amb els diners i tot; em feia molta il·lusió, i ara el tinc amagat [riu].» PAULA

«El primer disc que em vaig comprar va ser el de la Lambada.» ÀLVARO

«La primera casset que em va comprar el meu pare, de quan tenia uns deu o onze anys, va ser el de Phil Collins. Recordo que el meu pare tenia alguns discs i que jo gravava les cintes, des dels discs del meu pare, a través de l'aparell.»

MIQUEL

«El primer àlbum és de quan jo ja tenia els meus diners, la meva paga setmanal, i va ser un CD d'una noia espanyola que es diu Lydia, que és penosa. Té una veu increïble, però és penosa, embafadora i horrible. I me'n penediré sempre perquè recordo que tenia al costat el CD de Nirvana i no el vaig comprar; vaig comprar el de la Lydia. Tinc tot el trauma aquí ficat [...]» EVA

Veient aquesta primera compra de manera retrospectiva, els joves fan un judici de valor, fet des de l'espai que ocupa el seu gust musical actual. Els referents que tenen ara estan igualment influenciats pels mitjans de comunicació i per l'entorn social actual, però els anys que han passat han permès desenvolupar una sèrie d'estratègies per negociar els significats i els valors que se'ls imputen en els diferents estils musicals i la gestió d'una identitat personal que, amb l'edat, cada vegada és més conscientment construïda.

Trobant amics

En la majoria dels casos, l'adolescència i els anys d'institut són els moments de la trajec-

tòria vital on es comença a mostrar un interès més gran per la construcció d'aquesta identitat personal. Aquesta identitat es gestiona també en la mesura que es troben els grups d'iguals. En el cas d'aquestes trajectòries, un dels eixos principals en la seva conformació és el gust compartit per uns certs estils musicals, que moltes vegades podien mirar d'expressar un intent de diferenciació respecte al comú denominador de l'entorn social propi.

«Quan va arribar el temps de l'institut em vaig dir: "Per fi trobo gent com jo".» ÀLVARO

«El que pensa molta gent de la meva escola. La meva escola és multitudinària, a cada curs som uns cent trenta o així, i per això és fàcil trobar gent del teu estil i, en general, em veuen una mica estrany, per la música, pels concerts on he anat [...]» FRANCESC

En aquests grups d'iguals es comencen a crear pràctiques i significats diferenciats: sortir

A diferència del que passava amb les generacions anteriors, les noves tecnologies han acompanyat des de l'inici de la seva «biografia musical» a les noves generacions.

DANI CODINA

per aquí, conèixer el grup de moda o saber utilitzar els mitjans que tenen a l'abast són algunes de les pràctiques que emergeixen i que ajuden a configurar els grups d'iguals o les comunitats emocionals. Internet és un espai que, tant les generacions menys joves com les més joves, solen utilitzar també per a la creació d'espais de comunicació i de comunitat, a més de ser una eina d'intercanvi d'informació i de novetats. Per a alguns joves, aquests espais de sociabilitat virtual vinculada al gust musical serveixen també per poder conèixer en persona gent amb qui, d'ara endavant, ja saben que comparteixen certs gustos musicals.

«Lastfm, l'amiga que et dic que sempre va ser més roquera, va ser ella qui m'ho va ensenyar; a més aquesta noia des de 2n d'ESO sempre va tenir la necessitat de fer coses de grans. En aquell temps ella ja tenia Myspace, que a mi sempre em va semblar exagerat; el fet de conèixer gent i que els seus amics eren de fora de l'institut i no sé què, sempre amb la inten-

ció de relacionar-se amb gent més gran. Suposo que a ella li van ensenyar això i ella m'ho va ensenyar a mi. O sigui ella, encara que ha tingut entorn social [...]» FRANCESC

Una diferència entre generacions que ha emergit de la lectura de les diferents trajectòries biogràfiques és que les generacions més joves tendeixen molt menys a lligar estils de vida relacionats amb els gèneres musicals, de la mateixa manera que ells mateixos han generat una capacitat per moure's entre estils i sons que poden ser no tan compatibles. En les seves pràctiques es reconeix el sentit polifacètic de la identitat.

«Sempre pertanyes a un entorn social, però jo mai m'he volgut deixar portar cap a un estil extrem.» FRANCESC

La trobada del grup d'iguals permet començar a portar aquestes pràctiques als llocs musicals. Aquests diferents espais potencien que es pugui escoltar i experimentar, en un

Un dels eixos principals de (i en) la construcció de la identitat personal és el sentiment de gaudi per compartir música conjuntament. CORDON PRESS

sentit ampli i sensual, els diferents tipus de música i generar en grup codis, maneres i significats que continuen ajudant a definir la identitat grupal i individual. De la mateixa manera, per a alguns pot semblar que el seu gust musical no encaixa còmodament amb cap lloc musical, sobretot si intenten construir el seu gust en oposició al *mains-tream*, pràctica molt comuna entre alguns joves. Aquesta elecció estudiada en certs cercles serà ben considerada i reafirmarà un gust que no sigui conformista.

«[...] el que a mi em fot, perquè sempre que vaig a un bar té sempre la mateixa *playlist*, la mateixa *playlist* i vaig a un altre bar i té la mateixa *playlist* que l'altre bar, i vaig a un altre bar i té la mateixa *playlist* que aquest bar, que aquell bar i que aquell altre bar i llavors, és clar, és el típic que es diu, que és el més comercial, que a la gent li agrada, que no em puc arriscar a posar música més estudiada perquè potser a la gent no li va i no funciona». LLUC

Del catàleg Tipo a l'iPod

Els camins o processos a través dels quals es va descobrint la música són molt diferents, depenent de la generació a la qual es pertany. Entre els més joves els processos són més immediats, les noves tecnologies els han acompanyat des de l'inici, en el seu recorregut de cerca i descobriment; formen part d'aquesta generació en la qual la música es presenta relativament a l'abast de la mà en comparació amb els que tenen deu anys més. Per a aquests últims, el recorregut de cerca requeria més recursos. Factors com viure en una gran ciutat o viure en un poble podien suposar una diferència en l'accés als productes culturals, molt més gran del que suposa avui en dia. Per aquesta mateixa raó, el valor simbòlic que podia tenir un disc «d'importació» davant d'un grup «nacional» és clarament més gran i, moltes vegades, més ben valorat per l'entorn social amb el qual es comparteix el gust musical.

«En aquell moment no hi havia Internet i llavors descobrir música i, més d'aquest tipus, era una bogeria [...]. Havies de moure't quilòmetres per buscar música, en el meu cas quaranta minuts de tren, i ara la xarxa et permet trobar

moltes coses [...] i tens música en qualsevol aparell, fins al mòbil.» ÀLVARO

La divisió entre «nacional» i «importació» no ha estat utilitzada per cap dels entrevistats de les generacions més joves. Al mateix temps, molts dels joves de generacions més grans van aprendre a classificar la música, al mateix temps que les indústries culturals es van especialitzant i van creixent. Aquestes indústries, que s'encarreguen de la difusió i de la distribució de la música, en un principi, solien classificar la música per «gèneres», que feien referència a la llengua d'origen de la música, dividint entre música en anglès i música en espanyol; més tard comencen a ser més específics i es refereixen al *britpop*, *grunge*, *soul* o *punk* de manera diferenciada.

Un dels mitjans de promoció i de comercialització que han esmentat les generacions grans és el catàleg musical, en el qual hi havia una llista d'àlbums amb algunes descripcions i es feien les comandes per correu. Aquestes botigues també tenien, i continuen tenint, alguns locals de comercialització, que servien també com a espais de sociabilitat i d'un consum que anava més enllà de la música.

«[...] aquella botiga [Tipo] tenia més [coses] que només música; també hi havia samarretes de grups, així que després de passar-hi un matí, podies sortir d'allà amb una samarreta i dos discs». ÀLVARO

Va arribar després l'època de l'MTV, un canal de televisió que presentava els grups musicals que el catàleg Tipo hauria arribat a donar a conèixer molt més tard, però aquesta vegada l'MTV també proposava, de manera més clara i visual, els estils juvenils que començaven a associar-se a alguns sons: el rock es va diversificar i va sorgir el *grunge*, el *garage*, el rap i el *hip-hop*, entre d'altres.

«A partir dels tretze, catorze o així, estaves a l'institut i començaves a descobrir Nirvana, Green Day i va començar a sortir a Espanya l'MTV en canal, perquè aquí a les cadenes espanyoles no hi era. El vaig descobrir un dia i sempre el tenia de fons; era una manera d'aprendre grups que no eren d'Espanya, que eren de fora i dir "mira que guai". Anava

LES GENERACIONS MÉS JOVES HAN TINGUT LA CAPACITAT PER A MOURE'S ENTRE ESTILS I SONS QUE NO NECESSÀRIAMENT HAN DE SER COMPATIBLES

a la botiga de discs, me'n comprava un d'importació i ja podia descobrir coses que a Espanya no hi eren.» EVA

L'arribada d'Internet genera un dels canvis que ha tocat les dues generacions, de manera molt important, canviant les pràctiques d'uns i permetent als altres créixer en una època pròspera d'accés i de comunicació que permet generar intercanvis molt més ràpids. En les narratives també hem trobat com s'han generat alguns dels canvis, pel que fa als usos de la tecnologia relacionada amb Internet. Un d'aquests canvis és el pas de l'ús de l'ordinador familiar a l'ordinador personal, l'acollida de les noves tecnologies de reproducció musical com l'iPod, que va acompanyada d'un programari que prefigura una manera d'organitzar la llibreria musical, que permet també fer compres en línia de cançons que es descarreguen des de la botiga virtual de la mateixa companyia.

«Fa vuit anys que vam començar a posar-nos a Internet a sac i vaig començar a descobrir coses que la gent no coneixia.» ÀLVARO

«L'Emule, jo no sabia ni com utilitzar-lo, li ho demanava al meu germà i ell m'ho baixava, però quan l'Ares es va imposar per sobre de l'Emule vaig passar a utilitzar-lo jo, i ara ja tinc el meu ordinador, el meu germà té el seu ordinador i jo descarrego el que vull.» FRANCESC

«I ara m'han regalat un iPod i això m'està portant molts problemes amb la meva relació amb la música, perquè no aconseguixo aprendre a fer-lo anar. Doncs no sé com ho fas tu, però la gent que conec té tota la seva música a l'iTunes i jo no vull posar-la tota aquí. Jo vull organitzar-la al meu rotllo i tinc problemes per descarregar-me música a l'iPod. De fet estic escoltant l'Amy, de nou, perquè em vaig cansar d'escoltar Pink Floyd. El que tenia a l'iPod era l'Amy; si m'hagués pogut descarregar més coses, segurament estaria escoltant una cosa diferent.» MIQUEL

La xarxa també ha generat l'espai en què els moviments alternatius a les grans companyies de música comercialitzin i generin

coneixement sobre productes musicals. Petites bandes poden crear el seu Myspace i posar en línia, a la disposició de qualsevol persona, les seves noves creacions; ells, al seu torn usuaris del lloc, poden escoltar el que estan fent altres bandes. Blocs sobre música, pàgines especialitzades com grans enciclopèdies musicals que van construint, algunes de manera col·lectiva, coneixement i referències entre gèneres musicals. El procés de descobrir música es converteix cada vegada més en un procés que existeix per un boca-orella potenciat exponencialment per Internet.

«Els meus amics em van ensenyant coses; hi ha una pàgina web que es diu Deezer, i buscant informació d'algun grup, d'una manera o d'una altra, hi vas arribant. Jo sempre em guio molt pels noms que em semblen graciosos o que em criden l'atenció i els cartells dels festivals, perquè coneixes deu grups i, és clar, n'hi ha trenta més i està bé saber qui són. Al Primavera Sound, fa dos anys que hi vaig, al Summercase i el Lola, i aquest estiu aniré al FIB.» PAULA

«[...] és parlar molt amb els meus amics d'Argentina per veure què estan escoltant ells allà [...]. A Internet, poso a la Viquipèdia no sé què, «rock progressiu» i, com que ja conec més o menys els grups, puc saber si m'agradaran o no; per exemple, Deep Purple té darrere seu i al voltant mil bandes que no són reconegudes perquè Deep Purple es va comercialitzar molt en la seva època. [...] També vaig buscant música a Internet i em vaig baixant música a dojo, de mil grups que trobo [...]. Revistes, per exemple, de pàgines web, que les pots llegir en línia, típic; la *blues* no sé què més..., totes estan bé, dins el que cap, són mitjans que escapen una mica de la xarxa comercial; en canvi, si fas servir la televisió o Internet, de l'últim, doncs et trobaràs amb allò de sempre. M'agrada buscar coses noves». LLUC

«Descobreixo música pels amics, a través del Myspace, per descomptat, LastFM i a través dels blocs meravellosos que hi ha de música, amb enllaços a grups, bàsicament amb amics, perquè estic envoltada d'amics que envien correus electrònics dient "apunta't a

LES MANERES D'ESCOLTAR, ESTAN MOLT VINCULADES A LES POSSIBILITATS QUE GENEREN ELS MITJANS TECNOLÒGICS DE REPRODUCCIÓ

això" o "cerca tal" i llavors ja vaig a Myspace i vaig posant grups. A LastFM és brutal perquè et surten grups relacionats i estant en el món de la música comestic ara, sempre vas coneixent grups i referències, però gran part del tema tu t'ho has de buscar.» EVA

Connectada a les orelles

Les maneres d'escoltar, com hem dit, estan molt vinculades a les possibilitats que generen els mitjans tecnològics de reproducció. Abans hem dit que, a les biografies una mica més llargues, havíem pogut trobar transformacions en les maneres d'escoltar, però també en la circulació de música hem trobat una sèrie d'activitats socials, com passar-se cintes, gravar cançons de la ràdio⁽⁵⁾, veure vídeos musicals, anar a concerts, etc. La manera en què els joves escolten música avui dia posa un èmfasi important en la digitalització de la música. L'eventual pèrdua de sentit de tenir una cinta, un CD (perquè la música ara la portes amb tu en un reproductor portàtil que, per exemple,

pot suportar mil sis-cents cançons, música que pot sonar seguida durant més de quatre dies) conviu, contradictòriament, amb un retorn als discs LP que es toquen al tocadiscs, en aquells que troben satisfactori col·leccionar i tenir música.

«No tinc equip de música, amb l'ordinador tinc de tot.» ÀLVARO

«[...] i em sap greu, perquè crec que un CD m'hauria de despertar alguna cosa, però jo sóc de la generació a la qual un CD ja no li fa cap tipus d'il·lusió ni tenir el disc original [...]. Tot i que et compres el CD acabes posant-lo a l'ordinador i passant la música; i el CD l'aparques perquè no tens la màquina de CD.» FRANCESC

«L'iPod és sagrat, sempre el porto amb mi. Per Internet al Youtube, em baixo moltes coses perquè és impossible comprar tot el que m'agrada. Escolto molt la ràdio, i no és que m'agradi tant, sinó que la que tinc posada;

Els joves construeixen el lloc musical a través de les seves pràctiques, relacions simbòliques i conjunt de significats i valors compartits dins d'un espai físic. GETTY IMAGES

és RACC 105, no em molesta al matí mentre em dutxo. M'agradaria trobar una ràdio que posés la música que jo escolto, però no crec que existeixi i aconsegueixo descarregar-me-la d'Internet. Li robo els discs al meu pare i me'ls passo a l'iPod. Algunes vegades em compro vinils, perquè m'agraden.» PAULA

Curiosament, el gest en comú de tots i cadascun dels joves entrevistats, les històries dels quals apareixen en aquest text com les dels que no, en el moment de trobar-nos a les entrevistes, ha estat sempre el de qui es treu els audíofons o «cascs» de les orelles, apaga el reproductor i m'estén la mà per saludar-me.

Què sona per aquí?

Hem dit que hi ha maneres diferents d'escoltar música, diferents gustos musicals que poden tenir un sentit de grup; per això ens va interessar saber com aquestes pràctiques es podien veure reflectides a la ciutat de Barcelona, on tots aquests nois viuen i conviuen. Trobem que hi ha zones de la ciutat que, per a alguns joves, estan relacionades amb una sèrie de sons i músiques. Això no vol dir que aquestes siguin les úniques on s'escolti aquest tipus de música, sinó més aviat que en la idea de ciutat que aquests nois comparteixen, alguns sons i col·lectius tenen una localització concreta. Algunes vegades els barris també es corresponen amb una tipologia de ciutadà que pot estar més o menys situat en unes coordenades socials estructurals, com poden ser l'edat, la classe social, el gènere, l'origen, etc. Aquest mapa musical de la ciutat funciona en sintonia amb la pròpia identitat i la de la comunitat del gust a la qual pertany, així com amb les seves pràctiques associades, d'estil, etc.

«El primer barri on vaig viure era l'Eixample i recordo que aquí la gent és com..., em sembla gent com una mica més..., bé comparant amb la gent del barri on visc ara o de la gent del raval, em sembla gent una mica més totxa, bé sense generalitzar, però és més o menys la imatge que tenia, no? Gent que té més posició econòmica que en altres barris, i llavors costava molt sortir, perquè els pares eren super exigents amb els fills, no? I a mesura que

més o menys sortíem, el que fèiem era anar d'una casa a una altra i, com a molt, a la cafeteria de baix o anàvem al cine o més o menys així... Després als quinze, ja gairebé setze (ara tinc vint anys), em vaig traslladar a Maragall, a Nou Barris. Aquí vaig canviar d'escola, eren d'altres coses, i quedava més amb els amics [...].» LLUC

«A Gràcia hi ha rumbeta catalana, zona *heavy hardcore* [...] A la Razz hi ha de tot, però més modern. També hi ha els que van a raves i prenen moltes drogues. No aniria mai a Pont Aeri [...], no m'agraden els *quillos*, no tenen dos dits de front, són agressius i violents.» PAULA

«Ells [companys de l'institut] s'han decantat per escoltar coses alternatives, però més rotllo rumba, que poden tocar-ho molt pel meu barri [Gràcia] o per Vallcarca.» FRANCESC

Els esdeveniments musicals massius de la ciutat també tenen una localització assignada, tant socialment com espacial, des de les festes i festivals de la ciutat, fins als grans festivals musicals que generen una oferta musical especialitzada, com poden ser el Sonar, que és música electrònica i avançada, com l'anomenen els mateixos organitzadors del festival, el Summercase o el Primavera Sound.

«La gent que va al Primavera Sound són *modernets* controlats, no ho són tant com els del Summercase, que són tots fosforescents, com que en tenen més de 25 [anys], doncs, ja no van d'un estil sinó simplement van ben vestits.» PAULA

«Molt del que és rumba i tal, hi ha molts grups. Després també grups de *hardcore* i *punk* a Roquetes. I després... electrònica. Ho passo molt malament quan em pregunten sobre gèneres musicals que m'agraden. Fèllini és més rotllo Primavera Sound, és com un Summercase, però el veig més alternatiu.» FRANCESC

Aquestes idees que expressen els joves, moltes vegades, descobreixen algunes tensions socials o paisatges on la distància social existent entre les persones també s'hi pot veure

(5)

Mitjà amb el qual estic en deute, ja que en aquest text no he treballat les dades etnogràfiques que s'han generat en les històries de vida musical relacionades amb la ràdio.

reflectida. Això és el que anomenarem *geografies musicals* i que espero poder explicar en el següent i últim apartat.

Música: lloc, comunitat, escolta

Cadascuna de les experiències musicals que hem descrit i analitzat abans estan localitzades en l'espai i en el temps. Quan diem espai ens estem referint, sobretot a l'espai social, és a dir, a aquest joc de distàncies i proximitats que ens uneixen i separen de la resta d'individus dins del nostre entorn social; en altres paraules, com sentim de propera una persona segons el seu gènere, origen, edat, classe social, professió, entre una infinitat de variables on també cal el gust musical. D'aquesta manera entenem la música com un geoindicador, un element de descripció que desxifra realitats socioespacials, independentment de les imatges i de les paraules escrites o parlades (Raibaud, 2006). Una manera de posar aquests conceptes junts és a través del que jo dic *geografies musicals*, que es poden entendre a través de dos elements en relació: d'una banda hi ha el lloc musical, que construeixen els joves a través de les seves pràctiques, relacions simbòliques i conjunt de significats i valors compartits dins d'un espai físic i, per tant, es tracta d'un territori comú entre ells. Ens estem referint a locals, bars, discoteques, sales de concerts, és a dir, que el lloc musical és una part determinada i concreta d'un territori; per tant, té les mateixes característiques del territori⁽⁶⁾, però s'hi afegeixen dues característiques més: primer, la concreció que permet definir la posició exacta (localització) i, segon, la subjectivitat, ja que els llocs són punts a través dels quals les persones aprenen, configuren i es relacionen amb el territori en la vida quotidiana (Nogué i Albet, 2004). El lloc musical és aquell territori que es construeix a partir de les pràctiques, de les maneres d'escoltar la música i de viure-la (Malbon, 2000). I, per altra banda, les geografies o territoris més amplis, que són aquells que ens indiquen on se situa un lloc musical, en relació amb els altres que hi ha a l'univers dels llocs juvenils, en aquest cas, de la ciutat de Barcelona. A les històries de vida musicals, parlar dels llocs musicals que els joves construeixen i de les seves pràctiques

ens permet aproximar-nos a les relacions i a les xarxes de significat que ells comparteixen i que serveixen com a hàbitat per al seu grup d'iguals.

Al llarg dels relats biogràfics, alguns joves expliquen com han pogut sentir-se part d'un o de més grups, de manera més o menys permanent, definint límits del «jo» i del «nosaltres». I és veritat que, per a la majoria dels grups juvenils, la música és central, ja sigui creant o escoltant des de l'àmbit racional, emotiu o corporal (Ochoa a Morín, 2002: 155). Han estat aquests mateixos relats els que ens han permès adonar-nos de l'ús diferenciat de la música i les seves pràctiques, depenent de les edats dels informants i, per conseqüència, del moment en què s'ha generat el primer pas actiu en la construcció i recerca del gust musical. Tal com ho hem vist a les bandes sonores, és en l'adolescència quan, per primera vegada a la vida, la música té un paper important i moltes vegades es vincula a un estil de vida. Per a alguns informants, el moment de l'adolescència ha tocat viure'l als anys vuitanta i noranta, i a les seves bandes sonores es poden escoltar moments d'afiliació a un estil musical que comporta una sèrie de pràctiques que podien portar a crear un estil de vida, una posició molt més definida en les geografies musicals. Pot ser que els mitjans tecnològics i els canals de difusió de les esmentades dècades tinguin una influència en les diferents maneres de relacionar-se amb els estils musicals, que

(6) Un espai geogràfic amb un sentit absolutament històric i humà (Nogué i Albet a Romero, 2004).

(7) Aquest tema ha estat tractat, centrant-se en els locals llatins de Barcelona, a Rodríguez Suárez (2006).

«Comprar música» ha esdevingut una pràctica cultural que ens explica com la «música» s'ha convertit en un diacrític social per a molts joves. JORDI PLAY

semblaven molt més estàtics i incompatibles. Per contra, la immediata i l'àmplia possibilitat d'elecció que es presenta en la primera dècada del 2000, gràcies a l'arribada d'Internet, pot ser una de les raons per les quals els informants als quals els ha tocat viure la seva adolescència en aquesta època presenten una capacitat més mòbil entre estils i són menys els que han esmentat haver passat moments d'incorporació d'algun estil musical en la seva vida.

Des d'aquestes bandes sonores ens adonem que és a través de les pràctiques, l'accés a codis, regles i simbologies com es teixeixen els vincles fonamentals entre el «jo» i el «nosaltres» (Reguillo, 2003); els «altres» són els que no entren al grup o comunitat del gust. El que és interessant és que en cada lloc musical es pot rastrejar de quina manera i amb quins elements es construeix el «nosaltres». Podem pensar que, en efecte, les festes musicals formen part d'aquestes pràctiques culturals que col·laboren en el procés de la «invenció d'un mateix» (Kaufmann, 2004). A través d'aquests relats de construcció i de transformació del gust musical, intentem rastrejar la congruència que hi ha entre les maneres com és utilitzada la música pels joves i el procés selectiu de consum per autodefinir-se, que marca diferents plànols d'identitat, i alhora reflecteix l'àmbit social (Morín, 2002). Perquè els joves estan situats en l'espai social i moltes de les seves eleccions atenen una lògica amb aquesta situació social i, en el cas de no ser així, també hi ha reaccions sobre això, que poden ser sancions socials per no fer el que s'esperaria de l'espai social on s'està. Aquest element és important perquè ens parla del diàleg o de la relació que tenen els diferents llocs musicals entre si, segons la seva oferta, ja que els locals d'oci operen amb una constant producció dels «altres» i dels «afores», és a dir, una lògica d'inclusió i d'exclusió⁽⁷⁾. Per tant, en un lloc musical que ens és desconegut i del qual no compartim els codis, és a dir el gust per la música i la manera d'escoltar, el més segur és que un mateix s'autoexclouï o que la mateixa comunitat ho faci (Morín, 2002: 168). Els locals d'oferta especialitzada per gèneres, que atrauen grups de joves específics, possibiliten el que Thornton anome-

na *ideologies subculturals* o *underground*, és a dir, sistema de pensament, xarxa de significats compartits que proporcionen als joves interpretacions a partir de les quals poden imaginar el seu propi grup i el dels altres. I és a través d'aquestes ideologies o imaginaris que, de manera pràctica, els joves organitzen les seves coordinades en les geografies musicals d'una ciutat. Les jerarquies i les distincions socials sempre estan fortament presents en les nostres vides, sovint d'una manera no reflexiva, i per això cal tenir-les en compte a l'hora d'analitzar el gust juvenil i les relacions socials i culturals mediatitzades per la música (Martínez, 2004).

En els casos que hem presentat, podem trobar mapes imaginaris de la ciutat de Barcelona, on hi ha llocs de rock, llocs de gent de casa bona o llocs de *macarres*, per esmentar-ne alguns. Aquests llocs estan repartits en diferents regions de la ciutat, estan vinculats a sons diferents, amb una sèrie d'estètiques i, sens dubte, ens permeten no només observar les relacions que existeixen entre els joves i els seus sons, sinó també les relacions que tenen amb l'entorn que, com hem vist, tenen una clara relació amb els mitjans tecnològics que van generant, de manera més o menys acceptada, noves maneres d'emprar la música. Aquesta lògica musical que es transforma en el temps, ens dona elements d'anàlisi per entendre els processos de conformació d'identitats, la generació d'estils de vida, els usos i les pràctiques relacionades amb les noves tecnologies sempre situades en el temps i en l'espai geogràfic i social. La música, a més del plaer (estètic) que ens produeix, és un agent important en la nostra producció i percepció, tant de l'espai social com de com ens hi localitzem (Martínez, 2004:269). Estudiar de quina manera es gestionen les identitats i els gustos musicals entre els joves permet adonar-se dels canvis socials que tenen lloc més enllà del pur acte d'escoltar i de gaudir d'una cançó. I cal tenir en compte que, lluny de ser una realitat delimitada i estàtica, estem davant d'unes històries de vida musical que ens permeten seguir algunes dinàmiques de la producció cultural que entren al joc, com diu Martínez, del motor que produeix i reproduceix els canvis culturals i socials. ■

BIBLIOGRAFIA

- Kaufmann, J. C.; Molenat, X.** «Devoir s'inventer». *Sciences Humaines*, núm. 154 (2004).
- Malbon, B.** «Los 'antros'». *Jóvenes. Revista de estudios sobre juventud*. Any 4, Núm. 11, (abril-juny 2000). p.170-186.
- Martínez, R.** «Espacios musicales. La música pop(ular) y la producción cultural del espacio social juvenil». *Jóvenes. Revista de Estudios sobre Juventud*, núm. 19 (2004), p.152-83
- Morín, E.** «Los espacios del rock: una aproximación a los espacios juveniles». A: Nateras, A. (coord.) *Jóvenes, culturas e identidades urbanas*. Mèxic: UAM, 2002.
- Nogué, J. I; Albet, A.** «Cartografía de los cambios sociales y culturales». A: Romero, J. (coord.) *Geografía Humana. Procesos, riesgos e incertidumbres en un mundo globalizado*. Barcelona: Ariel, 2004. p.159-202
- Raibaud, Y.** «Les fêtes musicales: expérience de la ville et performativité». A: Guiu, C. (dir.) *Géographies et musiques*. Paris: Revue Géographie et Cultures, L'Harmattan, 2006.
- Reguillo, R.** «El lloc des dels marges. Música i identitats juvenils». A: Feixa [et al.] (ed.) *Música i ideologies*. Lleida: Generalitat de Catalunya/Universitat de Lleida, 2003.
- Rodríguez Suárez, A.** «Jóvenes 'latinos' y geografías nocturnas». A: Feixa, C.; Porzio, L.; Recio, C. (coord.) *Jóvenes "latinos" en Barcelona: espacio público y cultura urbana*. Barcelona: Antròpos, 2006.
- Thornton, S.** *Club Cultures*. Cambridge: Wesleyan University Press, 1997.